GAZETA KRAKOWSKA

Nro 42.

z KRAKOWA dnia 25 MAJA 1825 roku we SRODĘ.

Z Warszawy d. 16 Maia.

MOWA

JW. Prezesa Senatu, miana przy rozpoczęciu Seymu w dniu 13 Maia 825 r.

Nayiaśnieyszy Królu Panie Nasz Miłościwy!
Szanowny Senacie,
Prześwietna Izbo Poselska!

Po raz trzeci N. Panie, Naród Polski stawa w Reprezentantach swoich przed Tronem W. K. M. P. N. M. Jest to dzień wielki, dzień uroczysty, widok radosny dla wszystkich dusz szlachetnych patrzeć, iak Król i poddani, Oyciec i dzieci łączą się wspólną ufnością by o wspólnem naradzać się dobru. W dziele tem chęć i gorliwość nasza, wyrównywać będą wielkości zamiaru.

Podobało się Opatrzności natchnąć wspaniałomyślne Serce W. K. M. P. N. M. dobrocią ku narodowi naszemu, a to w chwili nieszczęścia i rozpaczy. Obdarzyłeś nas w swey Mądrości M. K. ustawami, odpowiadaiącemi potrzebie serca Twego, potrzebie uszczęśliwienia narodu, niegdyś świetne w dzieiach Europy zaymuiącego mieysce, a w nieszczęściu nawet, umieiącego sławę swoią zachować nietykalną. Ustawy te przewyższyły nasze oczekiwanie, i świat Twoią N. Panie napełniły chwałą. Jeżeli z szlachetną chlubą wyznaiemy, iż Tobie iedynie N. Panie istnienie kraiu, a nawet zachowanie imienia Polaków, winni iesteśmy, z równą chlubą, wszelkie starania łożyć będziemy, aby w używaniu nadanych Kartą Konstytucyyną drogich praw, stósować się do Twoich wielkich zamiarów. Tą drogą postępuiąc, pewni bydź możemy, iż ościennych narodów szacunek sobie ziednamy, i choć w części wypłacaiąc zaciągniony dług wdzięczności W. K. M. P. N. M. przychylność Jego Królewska, dla narodu nazawsze potrzeifiemy.

Nie wyydą N. Panie z pamięci Izb Seymuiących przestrogi W. K. M. Korzystać z nich iest naygorętszem naszem życzeniem, stósować się do woli W. K. M. świętym obowiązkiem. Lecz przebog! czemuż Panuiącym Nayywyższa Istność nie udziela daru czytania w sercach ludzkich? widziałbyś N. Panie w każdym z nas, obok naymocnieyszego uczucia narodowości i miłości Oyczyzny,

niczem zatartemi bydź nie mogących, równie mocne, równie niczym zatarte bydź nie mogące uczucie nieograniczoney wdzięczności, i niezachwianey wierności dla Króla, któremu winni jesteśmy przywrócenie tey Oyczyzny, która była wszystkich naszych życzeń, ofiar i tyloletnich poświęceń przedmiotem.

Dozwól nam N. Panie wynurzyć wdzięczność naszą u podnoża Tronu Twoiego, za ciągłą opiekę W.K.M.P.N.M. i Kraiowi udzielane dobrodzieystwa. Rycerstwo nasze od wieków odwagą słynące, za staraniem Naywyższego Wodza w karności i obrotach swoich, przyszło do stopnia rzadkiey doskonałości; utorowane gościńce publiczne; Stolica wznosi się w użyteczne zakłady i ozdobne gmachy; zaprowadzony porządek w miastach; fabryki i rękodzielnie zadziwiaiącym podnoszą się wzrostem. A ieżeli naypierwsze źródło bogactw rolniczego kraiu, handel zbożowy, zupełnie nam prawie odięty, i w tym względzie nietraciemy nadziei, iż czuwaiąca zawsze nad pomyślnością poddanych opieka W. K. M. i tey uschłey gałęzi przemysłu życie przywrócić zdoła.

Zapewnienie ciągłey łaskawości W. K. M. P. N. M. dla naszego narodu, słyszane z Ust Twoich N. Panie, napełnia wszystkich nową nadzieią.

Bodayby Dawca wszelkiego dobra, bodayby Bóg Naywyższy usiłowaniom naszym pobłogosławić raczył, abyśmy wrócili przed oblicze W. K. M. P. N. M. z obfitym prac naszych plonem i pokazali światu, że Polacy wyuczeni w szkole nieszczęścia, nie tchną tak tylko nay czystszym duchem dobra Oyczyzny i wdzięcznością dla Krol!

M O W A

JW. Senatora Bielińskiego miana w Izbie Poselskiey dnia 13 Maia 1825 r.

Pełnomocnicy Narodu! Przychodziemy do Was Delegowani od Senatu, z uczuciem tego wysokiego szacunku, który cnota dla dobrze myślących wrażać zwykła, przychodziemy z tem zapewnieniem że nieodrodni od przodków Następcy w ślady ich wstępuiąc, w wierności i przywiązaniu do Króla i Oyczyzny, od ubitey wzorowey drogi na tym Seymie nie wystąpicie.

Znacie albowiem dobrze, że w ten czas tylko dobroczynnych korzyści łaskawie Nam panuiącego Monarchy używać będziecie mogli, kiedy połączeni Duchem iedności, takich ku osiągnieniu powszechnego dobra użyiecie środków, które dobre chęci Wasze pomyślnym uwieńczą skutkiem.

Czas poźnieyszy sprostować zawsze może uchybienia w zbiorze Praw, które uchwalić na tym Seymie mamy, ale niezgody i poróżnienia w Obradach przy naylepszey chęci, ściągną niepoliczone dla kraiu nieszczęścia.

Siedmiodziesiątoletni starzec, przysięgły Senator ostrzega Was, *quid quid nocivi scivero avertam.* Zaklina Was, oddaycie się nadzieiom przyszłości, połóżcie zaufanie w Krolu Waszym, a ten łaskawy Oyciec, widząc połączone chęci Wasze przychyli się zapewne do Waszych życzeń, Opiekuńcza Ręka Pańska drzewu swobod naszych nadane pożywcze soki zachowa, i czerstwość iego, do naypoźnieyszey doprowadzi starości.

Boże! co widzisz czystość myśli moich, Ty, którego dobroczynna ręka zesłała nam Pomazańca swego, wlała w Jego szczęśliwe duszę stałe przedsięwzięcie.

aby biorąc nas pod swoią opiekę, wrócić kraiowi naszemu właściwe nazwisko, nadać wolnie urodzonym Polakom swobody Narodowe, niosę Ci dzięki za Twóy dar drogi, żeś mi pozwolił na Seymie podnosić głos wolny, użyię go Panie sumiennie, a obiawiaiąc w Obradach myśl moią, cnotliwych i światłych zdanie i własne przekonanie wezmę za przewodnika, nie uchybię poprzysięgłey wierności Konstytucyi i Królowi. A Ty Boże Zastępów, day Ducha zgody, niech za Twoią pomocą pokażemy się przed światem godnemi Swobód naszych. Pełnomocnicy Narodu! przynosiemy Wam Delegowani za hasło iedność, zgodę w Seymowaniu; pod tym zbawiennym związkiem Senat z Wami połączyć się pragnie, pod tą szczęśliwą wróżbą zapraszaią Was starsi Bracia do siebie.

M O W A

JW. Senatora Kasztelana Oebschelwitza, miana przy rozpoczęciu Seymu w dniu 13 Maia 1825 r. w Izbie Poselskiey.

Prześwietna Izbo Poselska!

Do rozkoszy, iakiey serce prawego Rodaka w każdey posłudze publiczney doznawać zwykło, należy i dzisieyszy zaszczyt, którego staię się uczestnikiem w ten moment: przynoszę do Was Szanowni niegdyś Kolledzy, posłannictwo Senatu: do połączenia się z Nim w iedno ciało Izbę Poselską wzywaiącego.

Jeżeli chlubne dla mnie wspólnictwo bezpośrednie w obradach ostatniego Seymu z Wami Szanowni Kolledzy uszczęśliwiało duszę moię, otwieraiąc wszystkie życzenia dla dobra publicznego, na szczerem przekonaniu moiem; niemnieysze wylała na mnie Opatrzność dobrodzieystwo, gdy mię do ciągłego towarzystwa z Prawodawcami Oyczyzny moiey w obudwóch Izbach zgromadzonemi powołała.

Tem nayslodszem uczuciem ożywiony; uczuciem, którego tylko na drodze niezaprzeczoney o samo dobro publiczne gorliwości szukać można; śmiało i w zupełnem uspokojeniu dopełniam tey dostoyney attrybucyi, którą do dzisieyszego przywiązał Senat posłannictwa swego.

Połączenie się chwilowe obudwóch Izb Prawodawczych w iednę; uświetnione obecnością Nayiaśnieyszego Pana (któremu byt nasz polityczny i swobody obywatelskie winniśmy) zawiązać ma pierwiastki Seymu teraźnieyszego; Seymu, którego owoców z skwapliwością wygląda naród; Seymu, od którego charakteru zawisł wpływ na serce Nayłaskawszego Monarchy, ciągle na korzyść naszą wylewać się gotowego.

Tak iest Szanowni Kolledzy! iako Reprezentanci całego narodu, mamy prawo powiedzieć sobie w tem mieyscu: że nas otaczaią rozliczne potrzeby, w których niedostatek zaradczych kroków, powiększa z każdym dniem dolegliwość naszą.

Lecz na cóż koniecznie mamy się zaymować tą smutną myślą? czyliż Ten, który mógł wskrzesić Polaków, nie może pokrzepić ich sił zwątlonych, i ożywić nadzieię w Jego dobroci pokładaiących?

Szanowni Kolledzy! Jakkolwiek zdaie nam się, że nam los nie we wszystkiem sprzyia; pomniymy iako ludzie że nie masz na tey ziemi doskonałości,

pomnijmy iako Polacy, że większe daleko swobody od naszych współziomków (innym ulegaiących berłom) posiadamy, i że zwyciężeni w Zwycięzcy Oyca znaleźliśmy.

Niech nas przeszłość widokami wielu pochlebnych obrazów nie zaymuie! czyliż bowiem nie widziemy i w niey tyle gasnących iedno po drugiem świateł? czyliż nie postrzegamy i w niey, iak wiele istotnych goryczy towarzyszyło często idealney tylko pomyślności?

Przeznaczenia narodów są udziałem samego Boga! obowiązek zastosowania się do każdey posady, iest włożonym na ludzi.

O tyle tylko towarzystwa szczęśliwemi na tey ziemi bydź mogą, o ile się poddaią rozrządzeniom pierwszego, i o ile nie odstępuią od powinności zostawionych drugim.

Rzućmy raz grubą zasłonę na obraz rzeczy, które iuż do nas nie należą! a wpatruymy się tylko w ten, w którym obecny los nasz odmalowany widziemy.

Połączmy wszystkie widoki obrad naszych w ieden, a tym niech będzie dobro całego kraiu; zastosowanie się w żądaniach naszych do tego tylko, co bydź może; i owa właściwa wdzięcznym powolność, gdy do Dobroczyńcy swego o własney przemawiaią sprawie.

Tem przedsięwzięciem uzbroieni, śpieszmy otoczyć Tron Nayłaskawszego Monarchy, do czego Deputacyia Senatu ma zaszczyt zapraszać Cię Prześwietna Izbo Poselska!

MOWA

JW. Mostowskiego,

Ministra Spraw Wewnętrznych i Policyi, miana na pierwszey Sessyi Seymowey, w Izbach złączonych dnia 13 Maja 1825 roku.

Przemożne powody wstrzymały zwołanie Zgromadzenia Narodowego: lecz ieżeli, iak wszystko spodziewać się dozwala, z obrad iego wynikną prawdziwie i powszechnie użyteczne Ustawy, czas upłyniony w bezczynności, nie będzie bez korzyści; a Seym teraźnieyszy stanie się tem znakomitszy, że opóźniony. Zebranie czynności rozmaitych gałęzi Władzy wykonawczey, i wystawienie położenia Królestwa, obeymie zatem tą razą dłuższy przeciąg czasu w szczupleyszym stosunkowo obrębie. Wszakże ten obraz nie będzie mniey wierny, przeto że ścieśniony. Słusznie tu przypomnieć należy, iż obok postrzeżeń i żądań w poprzedzaiącym składzie Seymowym oświadczonych, żadne odwołanie przeciwko szczegółom obiętnym w sprawie mu zdaney, mieysca nie miały; bo czyny zaprzeczać się nie daią. Dzisiay, w zupełnem używaniu głębokiego pokoju; pod rządem Monarchy chcącego wszystko osobiście sprawdzać, którego potęga nie potrzebuie posiłku ułudzeń, i którego widoczny pożytek, zgodnie z czystą serca skłonnością, znayduie się całkowicie w bezpieczeństwie i powodzeniu rozlicznych narodów berłu Jego poddanych; ponowię z rzetelnością dalszy ciąg tego obrazu, nie taiąc równie iak nieprzesadzaiąc zdziałanego dobra; nie przecząc złego i nie ukrywaiąc powodów, dla których trwanie iego przedłużyć się mogło.

WYZNANIA

Religiyne i Oświecenie Publiczne.

W skutek Wyroku Królewskiego,

przepisuiącego niektóre zmiany w organizacyi Kommissyi Rządowey Wyznań Religiynych i Oświecenia publicznego, przydaną została Sekcyia Duchowna, zaymuiąca się szczególnie potrzebami Duchowieństwa Rzymsko-Katolickiego, oraz dozorem karności wewnętrzney, a mianowicie klasztorney. Niektore parafiie dla dogodności, odmiennie ograniczone zostały, a wzrastaiąca liczba rękodzielników wyznania Ewangelickiego pociągnęła za sobą potrzebę utworzenia szesnastu nowych parafiy: wystawiono kilka domów, służących na obrzędy i mieszkania Pastorów tego wyznania. Zgromadzenia żydowskie przyzwoiciey urządzone zostały, przez zniesienie Kahałów i przez ustanowienie 327 dozorów bóżniczych.

Naglęysze naprawy gmachów Kościelnych uskuteczniono; nowy Kościół Katedralny wystawiono w Suwałkach. Przepisy tyczące się układów o zamianę dziesięcin wytycznych na pieniężne, dokładniey urządzone: z 4599 układow w tym względzie, 2590 iest potwierdzonych; pozostałe wymagaią niektórych sprostowań. Dobra po zniesionych Instytutach są sprawdzone i w długoletnie dzierżawy puszczone: milion 126,533 złotych użyto na uiszczenie długów tychże Instytutów.

Fundusze wyznaczone na Oświecenie publiczne przyniosły w ciągu 4ech lat, od 1820 do 1824, 6 milionów 536,509 zł. a z opłat pobieranych od uczniów szkół publicznych weszło 895,734 złotych: tych ostatnich użyto na opłacenie Kollaboratorów, na nabycie xiążek, instrumentów fizycznych i matematycznych, oraz na zbiory historyi naturalney dla szkoł publicznych.

Wystawiono na dziedzińcu Uniwersyteckim dwie obszerne budowle przeznaczone na składy sztuk pięknych, zoologii, fizyki i na audytorya. Obserwatoryum ukonczone i opatrzone w doskonałe instrumenta astronomiczne, wykonane przez Reichenbacha. Obok tego gmachu, ogród botaniczny może bydź chlubnie policzony pomiędzy składy tego rodzaiu odznaczaiące się w Europie, tak pod względem pieknego położenia, iako też i ilości roślin, dziś już przeszło do 10,000 gatunków doprowadzoney. Biblioteka Uniwersytetu, ciągle publiczności otwarta, codziennie prawie się powiększa; a teraz około 150,000 tomów posiada, między któremi znayduią się rzadkie i kosztowne dzieła. Zbiór zoologiczny do 25,000, gabinet rycin blisko do sta tysięcy przedmiotów zawieraią. Gabinety: fizyczny, mineralogiczny, wzorów gipsowych, lekarski, systematycznie urządzone, nieustannie się powiększaią. Drukarnia i prassy litograficzne zaprowadzone są przy Uniwersytecie. Towarzystwo elementarne, zaymie się examinowaniem i przypuszczeniem uczniów, iako też kandydatów na professorów, i osob pensyie prywatne utrzymuiących. Otworzono przy Uniwersytecie kurs teoretyczny i praktyczny budownictwa dróg i mostów; ustanowiono instytuta kliniki i sztuki położniczey, seminaryum na nauczycieli do szkół wyższych. Z chlubą tu powiedzieć można, że większa część wakuiących katedr, osadzona już została przez Polaków, którzy się kosztem Rządowym za granicą doskonalili. Instytut głuchoniemych otrzymał fundusz na utrzymanie 12 uczniów ubogich, do różnych rzemiosł się przykładaiących. Szko-

ły Niedzielne dla dzieci rzemieślników, otworzone zostały w wielu miastach Królestwa. Ubior iednostayny przepisany iest dla wszystkiey uczącey się młodzieży.

Załować potrzeba, iż szczupłość funduszów Rządowych, tudzież ubostwo teraźnieysze klassy rolniczey, łącznie pomiędzy nią wstrzymały rozszerzenie tey nauki elementarney, która nie odrywaiąc od właściwego stanu, daie użyteczną oświatę dla znalezienia w nim dobrego mienia i stosowney szczęśliwości. W takim zakresie znayduie i ogranicza się rzeczywisty dług społeczeństwa: trudno bowiem zataić, że oświecenie liberalne i obszernieysze, ofiarawane ubogiemu, podczas kiedy nie można mu zapewnić zastósowanego w przychylności losu, stałoby się dla niego sidłem i przygotowało niedolę. Nauczyłoby go przyiemności, ktorych osiągnąć niezdoła, wzniecało żądze, iakich zaspokoić nie może, zatruło i zaburzyło dni iego żadami zawiści i niechęci. Tak, powstaie i wzmoga się nieupodobanie własney doli, chęć obłudna doświadczania wszelkich stanów bez ustalenia się w żadnym; i już od dzieciństwa człowieka można przewidzieć gromadzące się burze, które w późnieyszym wieku zdołaia zatrząsnąć albo obalić społeczeństwa skł..dy. Jeżeli więc podobne ocknienie namiętności młodego pokolenia, w przedłużonem czuciu odzywać się musi; ieżeli poniekąd wyiasnia przeszłość; użyteczną iest rzeczą czerpać w niey dla przyszłości przestrogi.

Okoliczności obecne nastręczyły niektore poprawy w rozkładzie nauk i w zakresie szkolnym. Zaprowadzono dozór ogolny, czuwać mianowicie maiący nad zachowaniem i moralnością religiyną uczuciów. Tym sposobem, wcześnie wzmagać się ma to rozeznanie, ktore nie tłumiąc światła, umie ie oceniać i zabezpieczać na trwałych zasadach dobrey obyczayności. Wistocie, któż zdoła przewidzieć rozmaite ludzkiego rozumu, to świetne, to ciemne zmiany, lub trwanie ich wrażeń przemiiaiących! Kto może w przyszłości wykryć iego nowe, bądź nauczania, bądź obłędy?!

Lecz podczas kiedy się życzenia ludzi krzyżuią i omylaią, cywilizacyia oparta na moralności, postępuie coraz, mimo czasy i zawady, niekiedy odwracaiąc i zatrzymuiąc się kilka chwil zaledwie, na zboczenia nierządu, na skargi przesądów, albo na wyniosłości urazy. Tak, koleyne rozwiianie towarzyskiey oświaty, wystawia zawsze obszerny i pocieszaiący widok. Jeżeli, iak to powiedziano, rozum ludzki w linii tylko spiralney postępuie, wzrost i popęd iego, niemniey przeto są rzeczywiste. Bądź z czasem i porządkiem posuwa się na cięciwie zbliżaiącey go do siedliska światła i wolności; bądź prowadzony burzliwemi chuciami, pędzi na zakręcie zwiiaiącym się w ciemnościach; zawsze nieustanne iego mozoły, iego długie dni utrapienia i krótkie chwile szczęśliwości, iego szlachetne zamiary i próżne usiłki, zarówno ostrzegaią i zapewniaią go, iż iest cel, do którego dobroć Naywyższey Istoty dążyć mu daia; który przeczuwać mu na tey ziemi dozwoliła, a który w innem i przyszłem istnieniu będzie mógł poiąć, dosiędz i osiągnąć.

Cenzura Jeneralna pism zagranicznych i narodowych ustanowioną została przy Kommissyi Rządowey Wyznań Religiynych i Oświecenia publicznego, pod bez-

pośrednim dozorem Radcy Stanu Dyrektora Oświecenia.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Z *Paryża* d. 10 *Maia.*

Nadzwyczayny Angielski Poseł, Xżę Northumberland, przybył tu d. 3 b. m. z znacznym orszakiem. Poiutrze mieć będzie, równie iak Tunetański Poseł wstępne posłuchanie u Króla.

Bawiący tu Xżę dziedziczny Saski wyiechał ztąd do Tours na przeciw oycu swoiemu Xciu Maxymilijanowi, który tu wkrótce przybędzie.

Tworzy się tu towarzystwo do zniszczenia handlu niewolnikami. Pomiędzy osobami, które się do niego wpisały, znayduie się wiele znakomitych imion.

W tuteyszey Królewskim zakładzie głuchoniemych urządzania iest dla głuchoniemych Paryzkich dziewcząt bezpłatna szkoła.

Wczoray wyszło tu z druku dzieło Biskupa Hermopolis pod tytułem: „Obrona Chrześciiaństwa" zawieraiące w 44 rozdziałach wszystkie artykuły Religii katolickiey, i przypisane iest Królowi.

Wyrachowano tu, iż w teraźnieyszey ludności Francyi, wynoszącey 32 mill. 192,000 dusz, płeć męzka przenosi iedynastą częścią płeć żeńską. Miasto Paryż posiada ludność wyrównywaiącą trzeciey części Szwecyi, a dochody iego przenoszą dochody całego królestwa Szwedzkiego.

Przed kilku dniami przybył tu z Madrytu P. Inarte i d. 7 udał się w dalszą drogę do Amsterdamu, dla traktowania w Hollandyi pożyczki dla Hiszpanii.

Przed St. Cloud ... [illegible]

rze przewyższaiące letni zamek Królewski, który od młodego Xcia Bordeaux otrzymał nazwisko góry Trocadero. Dla ułatwienia dzieciom Xiężny Berry przechadzki, którą na szczyt tego wzgórza nad wszystkie inne przenoszą, zrobiono z naywyższych pokoiów zamku, w których te dzieci teraz mieszkaią, aż do szczytu Trocadero wiszący most, który z równiny okazuie malujący widok i mimo wysokości swey zapewnia bezpieczną przeprawę.

Zmarły d. 22 Kwietnia Jenerał major Buffon, brat sławnego badacza natury Hrabiego tegoż nazwiska, wsławił się ieszcze iako 19toletni młodzieniec w bitwie pod Hastenbeck (siedmioletniey woynie przeciw Xciu dziedzicznemu Brunświckiemu) przez zimną krew i odwagę tak dalece, iż kolledzy iako pułku (iak niegdy żołnierze Rzymscy swych wodzów) na rękach w tryumfie do pułkownika zanieśli, który na czele pułku odebrał zasłużoną pochwałę. Od r. 1791 oddalił się z służby i poświęcił się naukom i kunsztom, gdyż był malarzem i poetą, i trudnił się obiema, mimo 91 roku życia, aż do śmierci.

Zwierzęta dzikie przesłane od Deja Tunetańskiego w podarunku dla Króla, po odbytey w Marsylii kwarantanie, aby opatruiący ich nie przynieśli do nas morowego powietrza, wyruszyły iuż z tego miasta do Paryża.

Król rozkazał Ministrowi woiennemu, aby tylko officerów przeszło 24 lat służących, podał na kandydatów do Krzyża orderu Legii honorowey.

Wychodzący tu Dziennik pod napisem: *Revue protestante* z ... [illegible] a-
... [illegible]

lexandra Humboldt do Pastora Coquerel w Amsterdamie, daiący interessuiące wyiaśnienia względem ludności, języków i religii w Ameryce. Dowiaduiemy się z tego listu, że w Ameryce od Chili aż do Grenlandyi, znayduie się tylko połowa Protestantow od Katolików. Na zachodzie połnocney Ameryki znayduie się kilka tysięcy wyznaiących Grecką Religiią mieszkańców. Liczba żydów, mieszkaiących w Kanadzie, Nowymiorku, Baltimore, Nowym Orleanie, Filadelfii, Charlestown, południowey Karolinie i innych północno-amerykańskich miastach, tudzież w Kingston, Wilhelmstadt na Kurasao, Sawana w Surinam, na wyspach Berbice, Essequebo, i Demerara, i ogołem w całey Ameryce iest wcale niewielka. Liczba niepodległych kraiowców odnosi się do Chrześciiańskiey ludności, iak 1 do 42. Z 34 mill. 284,000 dusz stanowiących całą ludność Ameryki, przypada na północną amerykę 19 mill. 650,000 ludzi, na Zachodnio Indyyskie wyspy 2 mill. 473,000, a na Amerykę południową 12 mill. 161,000. Aże Ameryka posiada 655,148 mil kwadratowych, przeto nie wypada na iednę milę iak 51 dusz. Hiszpaniia sama posiadała w Ameryce 208.900 mil kwadratowych (to iest tyle ile cała Europa wraz z Azyiatycką Turcyią posiada.) Co do religiynych mniemań dzielą się powyższe 34 mil. ludzi na następuiące klassy: Rzymsko-Katolicką religiią wyznaie 22 milio: 177,000 dusz, iako to na stałym lądzie Hiszpańskim 15 mill: 530.000 (2 milio: 937,000 białych mieszkańców, 7 milio: 530,000 kraiowców, 5 milionow 518.000 Murzynów i mieszańcow;) w Portugalskiey Ameryce 4 mill: (920,000 białych, 1 mil. 960,000 Murzynów, 1 mil. 120,000 kraiowcow i mieszańcow;) w Ziednoczonych kraiach, Kanadzie i Guianie 536,000; na Hayti, Porto Rico i w Francuzkich wyspach ieden milion 656,000. Ewanielicka wyznaie 11 mil. 287,000 dusz z których znayduie się w Ziednoczonych Stanach 9 mil. 990,000, w Kanadzie, Nowey Szkocyi i Labrador 260,000, na Angielskiey i Hollenderskiey części Guiany 220,000, w Angielskich Antillach 734,500, na Hollenderskich, Duńskich, &c. wyspach w wschodnich Indyiach 82,500, a pogańskich kraiowców około 820,000. Protestancka ludność pomnaża się spiesznicy w nowym świecie, niżeli Katolicka. Zresztą stosunek ich iest taki sam iak w Europie, to iest 52 mill. Protestantow i 103 mil. Katolików. Rzuciwszy okiem na rozmaite gatunki ludzi, tedy mieszk. teraz w Ameryce: 13 mill. 102.000 białych, 8 mill. 610.000 kraiowcow, 6 mill. 289.000 mieszańcow, 6 mill. 223,00 Murzynow. Co do języków dzielą się Amerykanie, iak następuie: Angielskim mowi 11 milion: 297,000, Hiszpańskim 10 mili. 174,000, Portugalskim 3 mill. 740,000, Francuzkim 1 mill. 58,000, Hollenderskim, Duńskim, Szwedzkim i Rossyyskim 215,000 a zatem Europeyskiemi językami mowi 25 mill. 442,000 z pomiędzy których 14 mill. 930,000 Rzymskim, a 11 milionow 512,000 Niemieckim dialektem; 7 mill. 800,000 mówi Amerykanskim językiem. Nie mowi się tu o językach Niemieckim, Irlandskim i Baskim, poniewaz osoby mowiące niemi, rozumieią także języki Angielski lub Hiszpanski. Z kraiowcow zaledwo zosta część rozumi język Europeyski, i przez wznoszący się polor w południowey Ameryce rozszerzaią się pomiędzy niemi języki Hiszpanski i Portugalski. Zresztą Niemieckie języki bardziey się pomnażaią, niżeli Rzymskie. Około miliona początkowych mieszkańcow zapomnieli dawny swoy język. Pomiędzy mowiącemi w nowym świecie językiem Francuzkim liczą przeszło 700,000 Murzynów z Afryki, a między 6 milio: 223,000 Murzynami mowi przynaymniey 2 mill. 360.000 Angielskim, a przeszło połtora milliona Portugalskim językiem.

DODATEK DO N^ro 42. GAZETY KRAKOWSKIEY

Z KRAKOWA DNIA 25 MAJA 1825 ROKU WE SRODĘ.

Z Wiednia d. 16 Maia.

Nayiaśnieysi Ces..stwo w podróży swoiey do Medyolanu, zabawiwszy do 7 b. m. w Kremonie, udali się o godzinie 6 zrana do Lodi.

JO. Kanclerz Domu, Dworu i Stanu J. C. Kr. Mci, Xżę Metternich, przybył w nocy z d. 7 na 8 Maia z Paryża do Medyolanu. Zabawił 17 dni w drodze, iad..c przez Lion, Nismes, Marseliią, Niceię, Col di Tenda, Coni i Alessandria.

Z Berlina d. 17 Maia.

N. Królowa Niderlandska z Królewną M..ryanną przybyła tu wczoray w wieczór w pożądanym stanie zdrowia i wysiadła do pałacu pod Lipkami, gdzie od N. Króla i całey Rodziny Królewskiey nayserdeczniey powitana została. Uroczysty iey wiazd do stolicy tuteyszey, do którego poczynione iuż były przygotowania, nie nastąpił z wyraźnego iey żądania.

J. K. W. Xżę Wilhelm Pruski (brat J. K. Mci.) powrócił z Moguncyi do stolicy tuteyszey.

Kr. Niderlandski Minister spraw zagranicznych, Hr. Reed, przybył tu z Bruxelli, a Poseł nasz przy dworze Niderlandskim Hr. Schląden z Hagi.

Z Londynu d. 6 Maia.

Zdrowie P. Canninga polepsza się codziennie.

G..zeta Bombayska zawiera urzędowe doniesienia o opanowaniu przez nasze woyska twierdzy K..tthur.

Onegday rano odebraliśmy tu z Buenos Ayres traktat handlowy, który d. 2 Lutego między połączonemi Prowincyiami rzeki Plata i Angliią zawarty i przez pierwszą stronę d. 19 t. m. zatwierdzony został. Zatwierdzenie nastąpiło w pałacu rządowym. Gubernator, P. de las Heras, oddał go Konsulowi Jeneralnemu Angielskiemu, Panu Parish, z temi słowy: „Mci Panie! Rząd Prowincyi Buenos-Ayres, któremu powierzona iest naywyższa Władza w połączonych Prowincyiach rzeki Plata, ma ukontentowanie ioddać Pełnomocnikowi Nayiaśnieyszego Króla Wielkiey Brytanii dnia 2 Lutego zawarty i iuż zatwierdzony traktat. Czyni to podwóyną radość, że akt

ten zawiera dowód, iż oba narody ożywione są iednakowemi zasadami, ktore bezwątpienia są naypewnieyszą rękoymią trwać na zawsze maiącey pomiędzy niemi przyiaźni. „— P. Parish odpowiedział na to: "Odbieraiąc z rąk Jaśnie Wielm: Pana zatwierdzenie zawartego traktatu, życzę JWPanu i wszystkim mieszkańcom szczęścia do tego zdarzenia, które stawia ich w rzędzie uznanych w świecie narodów, i które winni zupełnie są własnem natężeniom i przyięciu umiarkowaney polityki. Nim Wielka Brytaniia weyść mogła z ktorym bądź z nowych Amerykańskich kraiów w podobne stosunki, musiała się wprzód przekonać, czyli takowy kray znayduie się w stanie nietylko utrzymania chwilowey wewnętrzney spokoyności, ale nadto posiada porękoymią stałe zasady względem przyszłości. Pomyślne doniesienia, które N. Krol Wielkiey Brytanii w tym względzie otrzymał, iako też życzenia, ktore nietylko rząd, ale i mieszkańcy tego kraiu obiawili, zostawania zawsze w przyiacielskich stosunkach z poddanemi J. K. Mci, i przekonanie o nieżmiennem postanowieniu zostawania na zawsze oddzielonemi od Hiszpanii, nakłoniły J. K. M. do zawarcia z połączonemi Prowincyiami ninieyszego traktatu i utwierdzenia na zawsze uroczystem Aktem naszey przyiaźni. Dałoby Niebo, żeby ta przyiaźń wiecznie trwała i ninieyszy Akt nakłonił resztę Swiata do uznania waszey niepodległości!„

Skoro zatwierdzenia wymienionemi zostaną, będzie ten traktat Parlamentowi udzielony.

Od kilku dni rozchodzi się tu wieść, że oba lądowe Mocarstwa Austryia i Rossyia zawarły umowę względem pośrednictwa w sprawie Greków, i takową udzieliły Dworom Angielskiemu i Francuzkiemu.

Na onegdayszey publiczney licytacyi sławny kubek wyrobiony z drzewa morwy Shakespera, ktory Artysta dramatyczny Garrik od Radcy miasta Stratford Avon w podarunku otrzymał, sprzedany został za 127 Fs. 1 szyl.

Kongres Peruwiański zbierze się d. 10 Lutego, i zdaie się, że Boliwar proponować mu będzie na Prezydenta Rzeczypospolitey Jenerała Max.

Na mocy uchwały Boliwara z d. 27 Grudnia Jenerałowi Sucre iako zwycięzcy pod Ajacucho wystawiony bydź ma na placu boiu słupiec z iego popiersiem. Korpusy, które stanowiły oswobodcze woysko, nosić będą nazwisko: "chwalebnych„ i każdy żołnierz otrzyma medal kon rowy. Jenerałowie otrzymaią takiż medal brylantami osadzony z wyrazem: "Ajacucho.„ Medal ten będzie dla officerów z złota, a dla żołnierzy z srebra bity.

W Wirginii umarł niedawno w podeszłym wieku niegdy kupczyk nazwiskiem Wil: Galt i zostawił 250.000 dolarów maiątku. W r. 1775 przybył tam z Szkocyi i trudnił się handlem kramarskim roznosząc po domach do sprzedania towary. Na ówczas nieposiadał ani iednego morga gruntu, a w r. 1825 przeiechać mogł 15 mil wzdłuż gruntu swoiego.

Z Bruxelli d. 9 Maia.

Angielski Poseł, P. Bagot, zło-

żył J. K. Mci przedonegday list wierzytelny.

J. K. Mość darował Redaktorowi Dziennika Niderlandskiego karę zapłacenia 100 ZH. i sciolernego zawieszenia obywatelstwa, na ktorą przed sąd skazany był za umieszczenie pewnego artykułu.

Z rozkazu Króla wystawiony będzie Rzymsko-Katolicki kościoł dla osady Veenhuizen.

Krolewska korweta Arend odpłynęła d. 4 b. m. z Amsterdamu do Filadelfii. Dawniey odpłynęło na morze śródziemne kilka brygów,

Od brzegów Menu d. 10 Maia.

Posiedzenia Stanów Bawarskich ukończą się d. 15 Lipca.

Obie izby Stanów Badeńskich zatwierdziły złożone im rachunki dochodów i wydatkow kraiowych w latach 1821 1822 i 1823.

W Freiburgu i okolicy tameczney po ciepłym dniu upadł wieczorem d. 29 Kwietnia przy potężnym wichrze grad z ulewą, ktory w kilka minut pola, łąki i winnice na 3 cale w grubości okrył. Okazuiące się w polach i winnicach obfite urodzaie zupełnie zniszczone zostały w powiecie Freiburgskim. Takież smutne doniesienia nadeszły z Müllheim. W Partenheim zaś (w prowincyi nad Renem do Darmstadtu należącey) dnia 28 Kwietnia około godziny 2giey z południa przy wypogodzonem Niebie wyleciał z chmury piorun, który przy ziemi podzielił się na dwie ogniste massy, z których iedna obaliła niosącą trawę dziewczynę, a niedaleko od niey idącemu młodzieńcowi wyrwała z gęby w srebro oprawną lulkę, i iego impetem powietrza i fetorem siarki tak dalece raziła, iż omdlały upadł na ziemię; druga część pioruna w teyże chwili uderzyła o 100 kroków w topolę, obdarła ią ze skory, rozdarła w pobliskości będące drzewo orzechowe i wierzbę, uderzyła w ramię niosącey trawę chromiącey kobiety, którey iednak czarne tylko zostawiwszy plamy, więcey nie uszkodziła, potem wpadła w ziemię. Dwie niezwyczayne okoliczności towarzyszyły temu zdarzeniu: 1) że piorun się podzielił i okolice przeszło ćwierć mili obiegł, i 2) że w równinie zapełnioney ludzmi i zwierzętami żadnego szkodliwie nie skaliczył i w ziemię wpadł. Inna część tey burzy w okolicy Niederringheim zrządzić miała przez grad znaczne szkody.

Zona wyrobnika Streny, w Sommerach, urodziła w połowie Kwietnia w przeciągu 8 godzin czworo dzieci, 2 chłopców i 2 dziewczyny.

Dnia 24 Maia 1825 r.

Cena Zboż rożnego gatunku na Targu w Krakowie sprzedawanych.

Korzec	1. Zł.	1. gr.	2. Zł.	2. gr.	3. Zł.	3. gr.	4. Zł.	4. gr.
— *Pszenicy*	10	15	10	9	9	—	8	15
— *Zyta*	6	—	5	15	5	—	4	15
— *Jęczmienia*	4	15	4	10	4	—	3	24
— *Owsa*	4	20	4	15	4	12	—	—
— *Jagieł*	17	—	16	—	15	—	—	—
— *Grochu*	5	15	5	—	4	15	4	—
— *Rzepaku*	—	—	—	—	—	—	—	—

W Gdańsku dnia 16 Maia.

Łaszt 30 Korcy wynoszący.

Pszenicy	od	Złp.	546	do	600
Żyta	—	—	240	—	270.
Jęczmienia	—	—	210	—	228.
Owsa	—	—	162	—	180.
Grochu	—	—	270	—	330.

LOTERYIA KRAIOWA.

W 139 Ciągnieniu dnia 25 Maia r. b. w przytomności osób od Rządu do tego wyznaczonych, wyciągnięte z koła zostały Numera następuiące:

60. 75. 65. 63. 74.

Przyszłe 140 Ciągnienie dnia 1 Czerwca r. 1825 przypada.

Bieg pieniędzy.

W Krakowie d. 24 Maia.

Czer: Zł: Holl: monetą Courant Zlp.	20 gr.	15
detto Cesarski . . . . —	20 —	6
Fryd. Pruskie . . . . . —	35 —	10
złoto frankówki . . . . . —	33 —	20
Szeiny Wiedeńskie za 100 —	228 —	0
Złoty ryński Szeinami . —	1 —	22

DONIESIENIA.

Prezes Sądu Appellacyinego W. M. Krakowa i Jego Okręgu.

Stosownie do przepisu Art: 118 Kodexu Cywilnego podaie niniewszym do powszechney wiadomości, iż Trybunał I. Instancyi kraiu tuteyszego na wniesioną prośbę Kazimierza Pawlikowskiego, Ogrodnika na Kawierach przy Krakowie pod L. 2 mieszkaiącego, Oyca i naturalnego Opiekuna mał letnich Barbary Maryanny i Romualda, z zmarłą Franciszką Magdaleną z Paneckich, dwoyga imion Pawlikowską, spłodzonych dzieci, wydał w dniu 17 Marca r. b. przedstanowczy wyrok, którym wyszukiwanie Wincentego Grzybowskiego Wuia tychże małoletnich, od lat blisko trzydziestu w mieyscu ostatniego iego zamieszkania w Mieście Krakowie nieobecnego, poleconem zostało Sądowi Pokoiu Okręgu I. Wolnego M. Krakowa.

W Krakowie d. 16 Maia 1825 roku. *Nikorowicz.*

Raubach Sekr: Sądu Appel:

W Krakowie przy małym Rynku w Domu podpisanego Komornika Sądowego pod L. 677 dnia 27 Maia b. r. o godz: 2 popołudniu puszczony zostanie w dzierżawę Dochod z Domu Nr. 150 w Kazimierzu na Wolnicy stoiącego do Banasiewiczów należącego od S. Jana nadchodzącego; zaaręndowania chęć maiący, z zaopatrzonym Vadium Zlp: 30 w mieyscu i czasie znaydować się zechcą.

W Krakowie dnia 6 Maja 1825 r.

Skorczyński, Kom: Sąd.

Dnia 30 i następnych dni r. b. o godzinie 9tey zrana, a o 3ciey zpołudnia w Wsi Balinie w Okręgu W. M. Krakowa sytuowaney, sprzedane będą w drodze Exekucyi Sądowey zaięte ruchomości iako to: Stoły, Stołki, Lustra, Szafy, Zegary, naczynia Gorzelniane, Wódką Okowita, Drzewa rożnego gatunku i t. p. Dnia zaś 26 b. m. i r. w Mieście Chrzanowie, o godzinie 10tey zrana sprzedane będą: Krów sztuk 4; tudzież Jałownika sztuk 3.

W Chrzanowie dnia 24 Maia 1825 r.

Tomasz Jaworski, Kom: Sąd.

W Dobrach Myśliwczów w Królestwie Polskiem Woiewodztwie Kaliskim Powiecie Radomskim o mil 13 od Krakowa, o 4 od Miasta Szczekocin, a o mil 3 od Miasta Włoszczowy położonych otwartemi zostaną w dniu 1 Czerwca r. b. tamże znayduiące się Wody Mineralne Żelazne u źródeł swych: iedne do picia, drugie do kąpieli wygodnie usposobione, a przez opinią tak zesłaney z Rządu Kommissyi Lekarskiey, iako też przez dobre skutki od wielu lat doświadczane, za powszechnie użyteczne uznane, gdzie także z powodu co raz liczniejszego ziazdu uczęszczaiących Wody te Osób w zeszłym roku wygodne nowe mieszkalne Domy wystawionemi, a na rok bieżący Ceny wszystkiego w stosunku do czasów teraźnieyszych trudnych znacznie zmnieyszonemi zostały, a to w celu by przybywaiący tamże dla zdrowia, lub zabawy Publiczności pobyt równie dogodnym, iak i przez różne rozrywki i bale przyiemnym uczynić.

W Myśliwczowie d. 10 Maia 1825 r.

Tuchowicz, Jnsp: D. M.